

ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ФАКТОРАМИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Перспективи розвитку сільськогосподарських підприємств потребуватимуть формування нового бачення взаємозв'язку та комбінації факторів розвитку: економічного, соціального, природно-екологічного, технологічного, інституціонального або правового, інформаційного, управлінського, науково-освітнього, культурного тощо. Кожне підприємство, матиме свою специфічну комбінацію факторів, залежно від визначених стратегічних орієнтирів, а одержана в процесі моніторингу, діагностики та аналізу інформація формуватиме уяву про умови й стан розвитку підприємства. Слід відмітити, що часто взаємодія більшості факторів формалізуються, особливо це стосується вивчення та визначення зміни розмірів виробництва продукції сільського господарства. Проте, розвиток ринку сільськогосподарської продукції змушує сільгоспвиробників детально досліджувати середовище функціонування та забезпечувати практичну реалізацію відтворювальних циклів різних видів ресурсів в аграрному виробництві. Все це вимагає обґрунтування нових підходів до моделювання управління факторами впливу на розвиток сільськогосподарських підприємств на екологічній основі, що сприяють зміні порядку в часі та просторі, визначають об'єктивні можливості трансформації порядку, що склався [2, с. 84 - 87].

Дослідження наукових поглядів та практичного досвіду в сфері управління економічними процесами сільськогосподарських підприємств, підходів до оцінки їхньої ефективності приводить автора до думки про необхідність розробки концептуальних основ структуризації середовища розвитку сільськогосподарських підприємств. Вважаємо, що це напрям, який передбачає закономірну зміну системи, в результаті чого, змінюється якість економічних і природних ресурсів, а відповідно – форм і способів їхньої взаємодії й зумовлені цим коригування цілей, завдань, удосконалення економічної структури, технологій (функцій), економічної та екологічної культури (рис. 1).

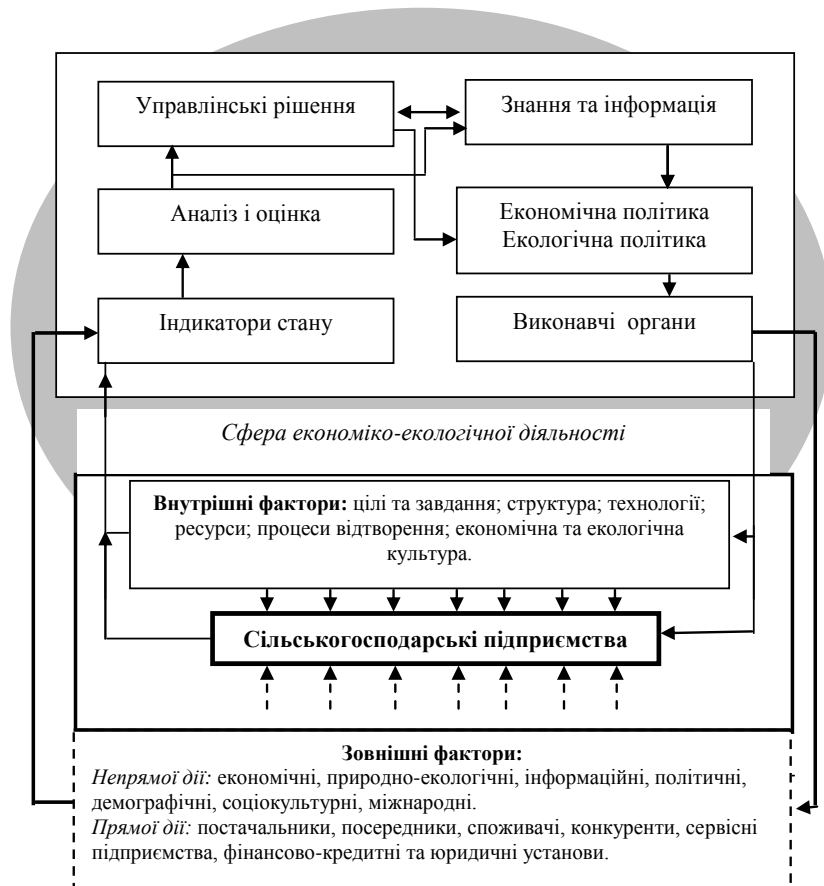

Рис. 1. Модель управління факторами впливу на розвиток сільськогосподарських підприємств

Джерело: авторська розробка

З огляду на особливості сільськогосподарського виробництва, в концептуальних основах структуризації факторів розвитку сільськогосподарських підприємств необхідно враховувати наступні принципи, що мінімізують негативний вплив зовнішнього оточення: оптимальність (створення економічно обґрунтованої структури виробництва); системність використання ресурсів, економічна доцільність (порівняння результату з виробничими витратами); екологічна безпека (дотримання вимог екосистеми); соціальний захист (врахування соціальної сфери

при плануванні перетворень). Усі ці положення спрямовані на забезпечення системного підходу до класифікації факторів впливу на розвиток сільськогосподарських підприємств.

Останні основний імпульс свого розвитку повинні одержувати за рахунок самоорганізації. Акумуляція досвіду, удосконалення соціальних та економічних інститутів, механізмів конкурентного відбору дають змогу пом'якшувати кризові стани. Розуміння цього факту змінює погляд на аналіз стану й прогнозування тенденції розвитку сільськогосподарських підприємств.

У нестабільних станах діють закони самоорганізації для розпізнання яких служать деталізовані технології. Найпростіші з них знаходять свій прояв у виявленні індикаторів, які визначені автором, як явища, що виникають спонтанно або закономірно в процесі взаємодії зовнішніх та внутрішніх факторів. Пропонуємо розрізняти подібні індикатори за наступними групами – економічні, екологічні, науково-технічні, політичні, соціокультурні, демографічні, міжнародні. В свою чергу по кожній з цих груп визначають характерні риси, тобто стійкі закономірності впливу тих чи інших факторів.

Конкретне визначення домінуючого фактора можливе на основі розпізнання сигналів, що свідчать більшою мірою про вплив зовнішніх факторів прямої дії та внутрішніх. Сигналами в розвитку сільськогосподарського підприємства стають зміна структури економічних і природних ресурсів та відповідно трансформація темпів, швидкості розвитку й ін. Сигнали, на які, як правило звертають увагу, – це рівень інфляції, податкової та процентної ставок, їхні очікувані або непередбачувані коливання, що є свідченням зміни станів зовнішніх факторів впливу на розвиток. Зокрема, це стосується як окремих факторів, так і їхніх груп або всієї сукупності. Найменш очевидними сигналами, на які відсутня зворотна реакція, є рівень екологічного забруднення, соціальної напруги, культурної деградації й ін.

Концептуальні основи структуризації середовища розвитку сільськогосподарських підприємств визначаються очікуваними змінами їхнього стану під впливом передбачуваних змін зовнішніх факторів впливу та підготовкою адаптивних управлінських рішень як реакції орієнтації структури внутрішнього середовища на такі зміни. Ця обставина дає змогу перевести умови функціонування сільськогосподарського підприємства як системи в якісно новий стан і забезпечує усунення проблемних зон підвищеного ризику та сприяє ефективному використанню наявних ресурсів, що гарантує стабільність.

Загалом управління факторами розвитку сільськогосподарських підприємств передбачає вивчення їх поточного стану, тобто оцінку економічних та природних ресурсів, стратегічного економічного потенціалу, визначення місця та потенційної можливості підприємств в умовах ринку. Зокрема, в даному дослідженні застосовано системний аналіз, що дозволяє виявити зовнішні та внутрішні рушійні сили розвитку. Саме тому при плануванні розвитку сільськогосподарських підприємств необхідно прогнозувати очікувані зміни зовнішнього фону та внутрішнього середовища з метою розуміння, в яких умовах відбуватимуться процеси розвитку й які зміни для цього необхідні [1]

Чітке визначення індикаторів зовнішніх факторів непрямої дії (економічних, природно-екологічних, політичних, соціокультурних, науково-технічних, інформаційних, демографічних, міжнародних), прямого впливу (постачальників, посередників, споживачів, конкурентів, сервісних підприємств, фінансово-кредитних та юридичних установ), внутрішніх факторів (цілей та завдань, структури, технологій, ресурсів, процесів відтворення, економічної та екологічної культури кадрів), їхній аналіз і оцінка дають можливість розробити управлінські рішення, економічну та екологічну політику. Пріоритетними напрямками економічної та екологічної політики є досягнення сталого розвитку і підвищення стратегічного економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств, результативність розвитку яких свідчить про ефективність запропонованого інструмента.

Література:

1. Завадський Й.С. Основи менеджменту в АПК: Підручник / Й.С. Завадський, О.Д. Гудзинський, А.О. Заїнчковський та ін.; За ред. Й.С. Завадського. – К.: Вища шк., 1995. – 246 с.
2. Юшкевич О.О. Класифікація факторів впливу на розвиток сільськогосподарських підприємств за процесами відтворення / О.О. Юшкевич // Аграрна економіка науковий журнал Львівського аграрного університету. – 2011. – Т. 4. – № 1-4. – С. 82 – 89.